

УДК 342.565.2(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.05.23>

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ – РЕФОРМУВАННЯ У НАПРЯМІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Крайник Г.С.,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри
права та публічного управління**Житомирський державний університет імені Івана Франка*

Крайник Г.С. Конституційний Суд України – реформування у напрямі євроінтеграції України.

Вказується, низка питань, які виникають щодо діяльності Конституційного Суду України потребують врегулювання: 1) кількість суддів, 2) розмір їх грошового забезпечення в умовах воєнного стану; 3) термін, на який призначаються судді; 4) процедура призначення; 5) питання Регламенту КСУ; 6) питання Науково-консультативної ради КСУ тощо. Оскільки КСУ – це єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, питання щодо реформування його структури та діяльності не втручають актуальності, подекуди набуваючи великого суспільного резонансу. Важливим з практичної точки зору постає питання прийнятих Судом рішень щодо їх конституційності та можливості оскарження, адже помилки, що припускають судді, створюючи неприпустиму ситуацію у законодавстві країни. Актуальним також постає незаконне звільнення суддів КСУ указом Президента України, у повноваження якого це на даний час не входить.

У статті запропоновано чітке виокремлення повноважень Президента України щодо призначення на посади та звільнення з посад всього складу Конституційного Суду України, що зумовить повноту його впливу на цей Суд як гаранта державного устрою.

Досліджено питання про кількість складу суддів Конституційного Суду України та членів Науково-консультативної ради Конституційного Суду України. Запропоновано внести комплексні зміни щодо деяких положень чинного законодавства України, які стосуються діяльності Конституційного Суду України (до статей 106, 148, 151-2 Конституції України, до статей 9, 10, 11, 21, 30, 33, 41 та 75 Закону України «Про Конституційний Суд України», до ст. 46 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», пункти 5, 22 та 23 Положення про Науково-консультативну раду Конституційного Суду України) з метою оптимізації діяльності Конституційного Суду України.

Ключові слова: Конституційний Суд України, конституційна юрисдикція, рішення Конституційного Суду України, склад суддів Конституційного Суду, Конституція України.

Krainyk H. Constitutional Court of Ukraine – reform in the direction to European integration of Ukraine.

It is indicated that a number of issues arising in connection with the activity of the Constitutional Court of Ukraine need to be resolved: 1) the number of judges, 2) the amount of their financial support in the conditions of martial law; 3) the term for which judges are appointed; 4) appointment procedure; 5) issues of the KSU Regulations; 6) issues of the Scientific Advisory Council of the KSU, etc. Since the KSU is the only body of constitutional jurisdiction in Ukraine, questions regarding the reform of its structure and activity do not interfere with relevance, sometimes gaining great public resonance. From a practical point of view, the question of the decisions made by the Court regarding their constitutionality and the possibility of appeal is important, because the mistakes made by judges create an unacceptable situation in the legislation of the country. Illegal dismissal of KSU judges by decree of the President of Ukraine, whose authority is currently not included, also becomes relevant.

It is proposed to make comprehensive changes to some provisions of current legislation of Ukraine relating to the activities of the CCU (Articles 148, 151-2, 106 of the Constitution of Ukraine, Articles 9, 10, 11, 21, 30, 33, 41 and 75 of the Law of Ukraine “On the Constitutional Court of Ukraine”, to Article 46 of the Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges”, to paragraphs 5, 22 and 23 of the Regulations on the Scientific Advisory Board of the CCU) in order to optimize the activities of the CCU.

I consider it expedient: 1) to allow the President of Ukraine to appoint the Chairman of the CCU to resolve uncertainties and contradictions (to amend Part 4 of Article 33 of the Law of Ukraine “On CCU” and Article 148 of the Constitution of Ukraine), 2) to improve Art. 9, art. 21 of the Law of Ukraine “On CCU” and paragraph 22 of Art. 106 of the Constitution of Ukraine and where it is clear that the President of Ukraine appoints to office the entire CCU with the consent of the Verkhovna Rada of Ukraine, and dismisses him by decree “On dismissal of judges of the Constitutional Court of Ukraine”. This will determine the full influence of the Presi-

dent of Ukraine as the guarantor of the Constitution of the whole state, as well as ensure the proper functioning of the CCU; 3) amend paragraph 22 of the Regulations on the Scientific Advisory Board of the CCU to clarify the costs of its activities, and add paragraph 23 on the termination of the status of a member of the Council; 4) supported the proposal of V.O. Gergeliynyk to approve the Rules of Procedure of the CCU by the Verkhovna Rada of Ukraine, which is currently approved by the Court itself and thus contradicts Art. 153 of the Constitution of Ukraine, which states that the procedure for organizing and operating the Constitutional Court of Ukraine, the status of judges of the Court, the grounds and procedure for appealing to the Court, the procedure for consideration of cases and execution of decisions are determined by the Constitution of Ukraine and law. Deadlines have been set (two months for studying the materials of the constitutional petition (appeal) at the preliminary preparatory stage), which now begin their countdown from the moment of constitutional proceedings.

Key words: Constitutional Court of Ukraine, constitutional jurisdiction, decisions of the Constitutional Court of Ukraine, composition of judges of the Constitutional Court, unconstitutional decree of the President of Ukraine, Constitution of Ukraine.

Постановка проблеми. Низка питань, які виникають щодо діяльності Конституційного Суду України (далі – КСУ) потребують врегулювання: 1) кількість суддів, 2) розмір їх грошового забезпечення в умовах воєнного стану; 3) термін, на який призначаються судді; 4) процедура призначення; 5) питання Регламенту КСУ; 6) питання Науково-консультативної ради КСУ тощо. Оскільки КСУ – це єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, питання щодо реформування його структури та діяльності не втручають актуальності, подекуди набуваючи великого суспільного резонансу. Важливим з практичної точки зору постає питання прийнятих Судом рішень щодо їх конституційності та можливості оскарження, адже помилки, що припускають судді, створюючи неприпустиму ситуацію у законодавстві країни. Актуальним також постає незаконне звільнення суддів КСУ указом Президента України, у повноваження якого це на даний час не входить.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науці питання про КСУ розглядалося такими вітчизняними науковцями як Речицький В.В., Орзіх М.П., Чуб Ю.С., а також досліджено в кандидатських дисертаціях Гергелійником В.О. (2000 р.) та Савенком М.Д. (2001 р.).

Формулювання цілей. Мета статті – довести необхідність внесення змін до відповідних законодавчих актів задля належного реформування Конституційного Суду України на євроінтеграційному шляху України.

Виклад основного матеріалу. Пропоную розглянути можливість надання можливості Президенту України як гаранту додержання Конституції України права призначати не тільки третину складу КСУ, як зараз, а весь його склад, крім цього, також звільняти з посад весь склад КСУ. По-перше, згідно ст. 102 Конституції України Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина [1]. Певна невідповідність чинної редакції п. 22 ст. 106 Конституції України її ст. 102 полягає в тому, що Президент не може гарантувати належну роботу КСУ, і тим самим не може виконувати в повній мірі свої обов'язки, зазначені в ст. 102 Основного Закону. По-друге, задля виправлення такого становища підтримую пропозицію Чуб Ю.С. щодо використання досвіду Чеської Республіки, де суддів КСУ призначає Президент за згодою Сенату, зазначити, що «Президент України призначає весь склад суддів Конституційного Суду за згодою Верховної Ради України» і внести зміни в п. 22 ст. 106 та ст. 148 Конституції України, і ст. 9 Закону України «Про Конституційний Суд України» [2, с. 2087–2090; 3].

Протилежної думки дотримується Савенко М.Д., який підтримує формування складу органів конституційної юрисдикції способом обрання, призначення суддів органами всіх гілок державної влади та вважає, що відбір кандидатів на посаду судді, що призначаються Президентом України, мають здійснювати органи виконавчої влади, підкреслюючи, що Президент України не може відхилити запропоновані кандидатури, а з їх числа і повинен призначити суддю. Свою позицію Савенко М.Д. аргументує тим, що участь всіх гілок державної влади підвищує авторитет КСУ, впливає на неупереджене здійснення правосуддя, об'єктивність і справедливість у вирішенні ним питань, забезпечує до певної міри виконання судових рішень, відповідає принципу єдності державної влади для вирішення спірних питань, що виникають у процесі реалізації Конституції України [4, с. 86-87]. Вважаю, що незалежна та об'єктивна діяльність КСУ як, наприклад, прийняття рішень, надання висновку по справі чи здійснення правосуддя в цілому – є обов'язками всіх суддів, і не залежить від того, який саме орган їх призначає на посаду. Зазначена пропозиція розкриває ідею повної узгодженості між положеннями чинного законодавства України та надання можливості у перспективі уникати ситуацій зіткнення суперечливих поглядів, не торкаючись питання ставлення членів Суду до своїх обов'язків через їх призначення уповноваженими на це органами.

КСУ – єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, який з 1996 р., тобто початку свого іс-

нування, включає в свої обов'язки забезпечення верховенства Конституції України, здійснення її офіційного тлумачення тощо. Конституція України має найвищу юридичну силу серед інших приписів нормативного характеру та, власне як і всі закони, підкорена принципу верховенства права. Принцип верховенства права є однією з основних ознак сучасної соціальної правової держави, в якій право підкоряє собі державну владу, а основні права людини та її соціальна безпека становлять зміст свободи, заснованої на законах, які приймаються і піддаються зміні законним шляхом [5, с. 186]. Виходячи з цього, нормативно-правові акти повинні прийматися на основі, в межах Конституції, та в повній мірі їй відповідати.

Робити висновки, видавати розпорядження, приймати рішення, постанови та ухвали надано компетентним фахівцям КСУ, що діє у складі 18 суддів, які перебувають на місцях призначення 9 років без права бути призначеним повторно [6]. З-поміж них один є головуючим, і ще один – суддею-доповідачем.

У дисертації Савенка М.Д. наголошено на тому, що до складу КСУ повинні входити особи з досить високою та сталою громадянською позицією і мужністю, відповідальністю та сміливістю, морально стійкі та сильні, здатні бути незалежними, протистояти будь-якому тиску з боку політиків, посадових осіб, всілякого роду спокусам, корупції, приймати об'єктивні та справедливі рішення. У разі відсутності таких якостей у більшій частині суддів, не тільки може призвести, а й як показує досвід діяльності Суду, призводить до прийняття неправильних або необґрунтованих рішень [4, с. 89]. Доцільною є висвітлена в роботі Гергелійника В.О. думка щодо важливості встановлення мінімальної кількості суддів КСУ з наявністю наукового ступеня у галузі юридичних наук. Тобто як мінімум, з 18 суддів – 12 повинні мати науковий ступінь кандидата чи доктора юридичних наук [7, с. 174]. На відміну від Савенка М.Д., який не поділяє позицію Гергелійника В.О., можна підтримати цей погляд, оскільки така вимога, викликана специфікою здійснюваних функцій, є необхідною. Також варто зазначити про те, що у ст. 146 Конституції Турецької Республіки однією з умов бути у складі суддів Конституційного Суду – мати звання професора або доцента. Окрім цього цією ж статтею визначено максимальну кількість суддів Конституційного Суду у складі 15 членів, обраних на посаду строком на 12 років [8].

Розглянемо питання кількості суддів у Конституційних Судах окремих країн-членів Європейського Союзу, що є певним орієнтиром для України на шляху євроінтеграції.

Важливо зауважити саме на визначеній кількості призначених суддів, адже дивлячись на

інші європейські країни, можна помітити деякі розмежування. Так, у Федеративній Республіці Німеччина (далі – ФРН) Федеральний Конституційний Суд складається з двох сенатів, до кожного з яких обираються 8 суддів. Тобто всього до складу суду входять 16 суддів, термін повноважень яких складає 12 років без права переобрання [8].

У Республіці Польща органом, що здійснює конституційне правосуддя, є Конституційний трибунал Республіки Польща, до складу якого входять 15 суддів зі строком бути уповноваженим на цій посаді 9 років без права переобрання. До складу Конституційного Суду Литви входять 9 суддів з терміном повноважень на 9 років. Більш того, кожні три роки склад суду оновлюється на третину [9].

Також слід зазначити про Королівство Іспанію, Конституційний Суд якого складається з 12 суддів, призначених Королем на 9 років з оновленням третини кожних три роки [10], Словацьку Республіку, в якій Президент за пропозицією Національної ради Словацької Республіки призначає 13 суддів Конституційного Суду строком на 12 років [11], Чеську Республіку, де 15 суддів Конституційного Суду призначаються на 10 років Президентом Республіки за згодою Сенату [12].

Термін повноважень є доволі тривалим, втім як і в Україні, а от щодо складу – різниця є помітною, до того ж суттєва, якщо порівнювати нашу країну з Литвою. Не зрозуміло чому саме кількість у 18 суддів складу КСУ стала визначеною та не розглядається питання щодо її зміни, адже в більшості питань Україна орієнтується на іноземні країни та намагається впроваджувати не тільки свій досвід. Тому, можна підтримати позицію Чуб Ю.С., що необхідно розглянути питання щодо перегляду кількості складу суддів КСУ, а саме її зменшення до 10 суддів [13, с. 186]. Очевидно, що найближчою перспективою є істотна економія державних коштів на виплаті заробітної плати суддям в невеличких розмірах. Згідно Декларації про доходи Головатого С.П. – одного із суддів КСУ – станом на вересень 2020 р. його дохід становив 216769 грн на місяць [14]. Якщо припустити, що заробітні плати у всіх суддів приблизно однакові, то за рік із Державного бюджету на виплати 18 суддям КСУ виділяється 46822104 млн грн, не враховуючи доплату до цієї суми, на яку впливають стаж роботи, науковий ступінь, перебування на адміністративній посаді в суді та робота, що передбачає доступ до державної таємниці. На утриманні 10 суддів КСУ (кількість суддів КСУ, яку пропонується у майбутньому), замість 18 суддів КСУ (є на даний час), держава зекономить як мінімум 20 млн грн щороку, а у перспективі – ще більші суми. Заборона зниження заробітної плати та соціального забезпечення під час виконання функцій судді

розглядалася у своїй роботі Гергелійником В.О., де він пропонував запровадити додаткові матеріальні гарантії особистої незалежності суддів КСУ, та з метою уникнення зловживання своїм становищем врегулювати проблему оплати наукової, творчої та викладацької діяльності суддів КСУ, а тобто встановити обмеження щодо розмірів гонорарів [7, с. 174]. На відміну від другої пропозиції, яка є доцільною з огляду на реальну можливість таких дій, з першою можна подискутувати, оскільки Законом України «Про КСУ» (глава 4) визначено достатню кількість гарантій щодо незалежності та недоторканності суддів КСУ, зокрема у вигляді довічного грошового утримання, а також заборони на них будь-якого впливу.

Другий критерій, за яким аргументую думку – кількість населення. Кількість населення станом на січень 2022 р. у Турецькій Республіці – 83154997 осіб; у ФРН – 83149300 осіб; в Королівстві Іспанії нараховується 46934632 осіб; в Україні – 41732779 осіб (у сучасний період через бойові дії – значно менше – Г.К.); Республіці Польщі – 38313035 осіб; Чеській Республіці – 10652812 осіб; Словаччині – 5449176 осіб; Литві – 2790472 особи [15]. Приблизно такий порядок зберігається й при розгляді кількості суддів КС, окрім України, в якій порівняно з іншими країнами кількість складу суддів значно відрізняється. Наприклад, ФРН є економічно розвинутою країною і має більші фінансові можливості, чисельність населення перевищує понад удвічі, ніж в Україні, але кількість суддів КС є меншою. Таку ж ситуацію можемо спостерігати щодо інших країн. Україна ж – на жаль, не найбагатша країна, де, однак, щороку із коштів Державного бюджету виділяється понад 40 млн грн тільки на діяльність КСУ. Така ситуація потребує змін, і знаходить свій зміст у найближчій очевидній перспективі – зменшенні кількості складу суддів КСУ. Як наслідок – суттєвих змін, зокрема щодо виконання суддями своїх обов'язків не вбачається, адже навіть при значній кількості суддів, рішення, які суперечать Основному Закону все ж допускаються, а кількість ухвал про відмову у відкритті конституційного провадження у справі, зокрема в період з 01.01.2021 по 31.12.2021 р. всього постановлено 166 [16], що свідчить про змогу діяльності Суду у перспективі і в складі 10 членів.

Варто зазначити про Науково-консультативну раду КСУ, яка існує з 2018 р., нині діє у складі 82 членів та дія якої регламентується Положенням про Науково-консультативну раду Конституційного Суду України [17]. В самому положенні не зазначена максимальна кількість членів Ради, а тому – є необмеженою. Пропоную доповнити п. 5 Положення про Науково-консультативну раду КСУ, де вказати максимальну кількість членів – 40 осіб, і викласти у такій редакції: «Персональ-

ний склад Ради у кількості 40 осіб за поданням Голови Суду затверджується постановою Суду». Відповідні зміни внести до ч. 1 ст. 30 Закону України «Про КСУ», де виключити додаткових наукових консультантів, посади яких належать до посад патронатної служби, оскільки вже є Науково-консультативна рада КСУ, з числа якої один суддя матиме чотирьох наукових консультантів [13, с. 186-187].

У п. 22 зазначеного Положення про вказано, що організаційне, фінансове і матеріально-технічне забезпечення діяльності Ради здійснює Секретаріат Суду [17], але в самому акті, на жаль, не уточнено в чому саме полягає потрібність цього забезпечення, з огляду на їх повноваження (надання висновків по конституційних зверненнях та скаргах, проведення науково-практичних заходів). Як висновок – потреби у допоміжних витратах щодо забезпечення діяльності всієї Ради немає. Натомість пропоную визначити забезпечення консультативно-дорадчого органу при КСУ, яке полягає у формі оплати за виконану наукову працю.

На сьогоднішній день, в п. 23 Положення Науково-консультативну раду Конституційного Суду України йдеться про те, що статус члена Ради припиняється у разі подання ним особистої заяви або за рішенням Суду [17], не враховано по-перше, смерть особи. І хоча на перший погляд є очевидним те, що у зв'язку зі смертю будь-які повноваження особи припиняються, однак все ж не взято до уваги і юридично не закріплено. По-друге, бути членом Науково-консультативної ради КСУ – мати безпосереднє відношення до органу, що підтримує порядок в сфері конституційної юрисдикції. Тому вчинення кримінального правопорушення, тим більше умисного, не тільки виявляє недовіру, а й ставить під сумнів всю діяльність цієї особи. На підставі цього поділяю думку про додання у п. 23 положення про Науково-консультативну раду КСУ ще два критерії (смерть особи та вчинення умисного кримінального правопорушення) щодо припинення статусу члена Ради [13, с. 187], які також є юридично закріпленими в ст. 147 Конституції Республіки Туреччини [8].

Окрім Положення також заслуговує уваги Регламент КСУ [18]. Гергелійник В.О. у своїй дисертації наголошував на його невідповідності у прийнятті уповноваженим органом з Конституцією України. В Україні діяльність КСУ, окрім Конституції України та Закону «Про КСУ» регулюється також і Регламентом самого Суду, який безпосередньо затверджується КСУ. Певне протиріччя вбачається в тому, що відповідно до ст. 153 Конституції України, порядок організації і діяльності КСУ та процедура розгляду ним справ визначається законом. Відтак, зміст конституційної норми вимагає, щоб вся процедура розгляду справ

в Суді регулювалася на рівні закону. Саме тому автор пропонує, щоб Регламент діяльності Суду приймався Верховною Радою України у формі закону, відповідно до конституційних положень [6, с. 124]. З чим, власне, можна погодитись, через те, що норми Конституції України мають пріоритет й істотне значення для узгодженості всього механізму держави.

Правові позиції, рішення та висновки КСУ є своєрідним джерелом права, яке полягає у специфічному прийнятті рішень та здійсненні контролю, враховуючи положення ст. 151-2 Конституції України, відповідно до якої вони є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені [1].

Першим, на що треба звернути увагу – рішення КСУ щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» [18]. У ньому КСУ акцентує увагу на тому, що медична допомога, відповідно до Основного Закону, надається всім громадянам без потреби її оплачувати, але підкреслює медичні послуги, які виходять за межі медичної допомоги і тим самим стають платними. Отже, Суд прямо розмежовує зазначені поняття, які не повинні перетинатися один з одним, та мають визначатися законом. Тобто у своєму рішенні КСУ трактує, що безоплатна медична допомога, передбачена Конституцією України, повинна надаватись всім громадянам у повному обсязі, тобто задовольняти потреби людини у збереженні або відновленні здоров'я [18], і одночасно згадує про термін «медичні послуги», незважаючи на те, що положення ст. 49 Конституції України такого не передбачає взагалі. До того ж, якщо термін «медична допомога» розтлумачено як у справі та, якщо згідно рішенню вони повинні визначатися законом, так і в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [19], то чіткого визначення, що таке медичні послуги – в жодному із положень не надано.

Належної уваги заслуговує рішення КСУ у справі за конституційним поданням Верховного Суду України та за конституційним зверненням громадянина М.М. Савчука від 26 січня 2011 р. [20], яким з дня набрання чинності скасовано смертну кару, замінюючи її довічним позбавленням волі. Завдяки цьому судова практика розмежувалася в двох протилежних напрямках щодо унеможливлення та застосування зворотної дії кримінального закону. Одні суди до засуджених осіб, які вчинили особливо тяжкі злочини, згідно з положеннями Кримінального кодексу 1960 р. призначали покарання у виді позбавлення волі не більше п'ятнадцяти років, адже смертна кара визнана неконституційним видом покарання, а інші, порівнюючи смертну кару та довічне поз-

бавлення волі, призначали останнє. Така практика показує, що КСУ не надав відповідної уваги обставинам, які прямо не відповідають законодавству України, зокрема ст. 5 чинного Кримінального кодексу України «Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі» [21] та ст. 58 Конституції України, що охоплює питання унеможливлення зворотної дії в часі законів та нормативно-правових актів, крім пом'якшення або скасування відповідальності особи [1]. Тобто у зазначеному рішенні КСУ від 2011 р. слід було порівнювати 15 років позбавлення волі та довічне позбавлення волі, з яких перший вид покарання є більш м'яким, а не довічне позбавлення волі зі смертною карою (яку скасували ще у грудні 1999 р.). Тому виникає неприпустима ситуація – згідно ст. 151-2 Конституції України, яким би фактично незаконним не було рішення КСУ, воно не може бути оскаржене. Вважаю, що існуюча ситуація потребує термінових змін [22, с. 36].

Іншим, не менш важливим питанням щодо законності постає рішення КСУ у справі щодо конституційності статті 368-2 Кримінального кодексу України «Незаконне збагачення». У ньому КСУ дійшов висновку, що зазначена стаття не відповідає вимозі юридичної визначеності як складовій конституційного принципу верховенства права, а також наголошує, що протидія корупції в Україні є завданням виняткового суспільного та державного значення [23]. Тобто з цього моменту відбулася декриміналізація незаконного збагачення. Це означає, що відповідні кримінальні провадження закрили, а особи, які незаконно збагачувалися, не будуть нести кримінальної відповідальності за це діяння, якщо звісно їх не визнають винними у вчиненні інших кримінальних правопорушень (насамперед корупційних). Відтак, з одного боку, відбулася декриміналізація незаконного збагачення, а, з другого, високосадовцям надано «індульгенцію» на незаконне збагачення, яка буде діяти до нової криміналізації цього суспільно небезпечного діяння [24, с. 84]. Проте у Конституції України жодного слова немає ні про незаконне збагачення, ні про більшість положень Особливої частини КК України, тобто КСУ може скасувати (через юридичну невизначеність у Конституції України) майже всю Особливу частину КК України, що явно не відповідає інтересам суспільства, а також вимогам законодавчої техніки, яка не потребує включення до Конституції України норм кримінального законодавства [22, с. 37]. У зв'язку з наведеним, пропоную надати Пленуму Верховного Суду у перспективі можливість перегляду рішень КСУ, а не тільки приймати рішення про звернення до нього, як зараз (п. 5 ч. 2 ст. 46 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [25]), що зумовить прозорість та реальне верховенство Кон-

ституції України (згідно ст. 8), а також належний напрям судової реформи у напрямку євроінтеграції України.

Висновки. Отже, у статті комплексно розглянуто актуальну на сьогоднішній день тему щодо КСУ, який на підставі вище дослідженого, зокрема, випадків коли рішення КСУ не є конституційними по суті (суперечать їй ст. 8, ст. 49, ст. 58 тощо) та обґрунтованими, водночас не підлягають оскарженню (ст. 151-2), потребує реформування. У результаті досліджених питань запропоновано зміни для удосконалення законодавства України та запобіганню протиправним ситуаціям. Підтримано пропозицію Гергелійника В.О. щодо затвердження Верховною Радою України Регламенту діяльності КСУ, що нині затверджений самим Судом і тим самим суперечить ст. 153 Конституції України, яка зазначає про те, що порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Суду, підстави і порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом [6].

КСУ діє на підставі: Конституції України [1], Закону України «Про КСУ» [5], Регламенту КСУ [17], Положення про Науково-консультативну раду Конституційного Суду України [16]. До вказаних нормативних актів (окрім Регламенту КСУ), а також до ст. 46 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», запропоновані зміни або доповнення.

Виходячи з вищевикладеного вважаю за доцільне: 1) зменшити кількість складу суддів КСУ до 10 (внести зміни в ст. 9 Закону України «Про КСУ», ст. 148 Конституції України), що дасть змогу заощадити Державний бюджет України, внаслідок зменшення виплат заробітної плати; 2) встановити повноважність Суду у кількості простої більшості (ст. 10 Закону України «Про КСУ»); 3) визначити максимум у кількості 40 членів Науково-консультативної ради КСУ (доповнити п. 5 положення про Науково-консультативну раду КСУ, а також ст. 41 Закону України «Про КСУ»); 4) виключити наукових консультантів суддів КСУ, посади яких належать до посад патронатної служби та залишити лише одного помічника, на підставі існування Науково-консультативної ради (ст. 30 Закону України «Про КСУ»); 5) надати право суб'єктам звернення оскаржувати рішення Суду та 6) встановити строк, зокрема, 30 днів з дня ухвалення, а не моменту ухвалення як зараз, протягом якого буде діяти така можливість, для чого 7) внести зміни до ст. 151-2 Конституції України та ч. 1 ст. 75 Закону України «Про КСУ»; 8) надати Пленуму Верховного Суду у перспективі можливість перегляду рішень КСУ, а не тільки приймати рішення про звернення до нього, як зараз (п. 5 ч. 2 ст. 46 Закону України «Про судоустрій та статус суддів»), що зумовить

прозорість та реальне верховенство Конституції України (згідно її ст. 8), а також належний напрям судової реформи у напрямку євроінтеграції України. Згідно з розглянутими прикладами рішень КСУ за 2002, 2011 та 2019 рр., досить суттєву роль відіграє надання дозволу на перегляд рішень, ухвалених КСУ, а також компетенція суддів, яка матиме безпосереднє відношення до цього; 9) дозволити Президенту України для вирішення невизначеності та суперечностей призначати на посаду Голову КСУ (внести зміни до ч. 4 ст. 33 Закону України «Про КСУ» і ст. 148 Конституції України), разом з тим 10) удосконалити ст. 21 Закону України «Про КСУ» та п. 22 ст. 106 Конституції України та, де чітко виокремити, що Президент України призначає на посади весь склад КСУ за згодою Верховної Ради України, а також звільняє його шляхом указу «Про звільнення суддів Конституційного Суду України». Це зумовить повноту впливу Президента України як гаранта Конституції усієї держави, а також забезпечить належну роботу КСУ; 11) внести окремі доповнення в п. 22 Положення про Науково-консультативну раду КСУ щодо уточнення видатків на її діяльність, та доповнити п. 23 щодо припинення статусу члена Ради, і викласти в такій редакції: «статус члена Ради припиняється у разі подання ним особистої заяви, за рішенням Суду, набранням законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного кримінального правопорушення або у зв'язку зі смертю»; 12) визначити, що вказані зміни набиратимуть чинності: з моменту припинення повноважень вісьмома суддями КСУ (зазначені пропозиції 1-6) та з моменту офіційного оприлюднення змін (зазначена пропозиція 7).

Підтримано пропозицію Гергелійника В.О. щодо затвердження Верховною Радою України Регламенту діяльності КСУ, що нині затверджений самим Судом і тим самим суперечить ст. 153 Конституції України, яка зазначає про те, що порядок організації та діяльності Конституційного Суду України, статус суддів Суду, підстави і порядок звернення до Суду, процедура розгляду ним справ і виконання рішень Суду визначаються Конституцією України та законом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Чуб Ю.С. Щодо призначення Президентом України суддів Конституційного Суду України. The 5th International scientific and practical conference – Topical issues of modern science, society and education (November 28-30, 2021) SPC – Sci-conf. com.ua, Kharkiv, Ukraine. 2021. 2101 с. С. 2087–2091.

3. Крайник Г.С. Актуальні питання реформування Конституційного Суду України в контексті інтеграції України до Європейського Союзу. Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права: матеріали міжнародної науково – практичної конференції м. Одеса, 31 березня 2023 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. Одеса, ОДУВС, 2023. 189 с. С. 113–115.
4. Савенко М.Д. Правовий статус Конституційного Суду України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Харків, 2001. 189 с.
5. Чепульченко Т.О. Верховенство права як основоположний принцип сучасного правотворення. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія «Політологія. Соціологія. Право». 2012. № 3. С. 185–188.
6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-19>.
7. Гергелійник В.О. Правові проблеми становлення та функціонування конституційної юстиції в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Київ, 2000. 203 с.
8. Конституція Турецької Республіки від 7 листопада 1982 р. URL: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf.
9. Порядок призначення суддів конституційних судів ФРН, Литви та Польщі. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29245.pdf>.
10. Конституція Королівства Іспанія від 29 грудня 1978 р. URL: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html#t9>.
11. Конституція Словацької Республіки від 1 вересня 1992 р. URL: <https://www.zakonyprejudi.sk/zz/1992-460>.
12. Конституція Чеської Республіки від 16 грудня 1992 р. URL: <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.
13. Чуб Ю.С. Реформування Конституційного Суду України у контексті кількісного складу суддів та Науково-консультативної ради при Конституційному Суді України. Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 25–26 листопада 2021 р.). Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука. Рівне: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Ч. 1. 244 с. С. 184–189.
14. Декларація про доходи судді Конституційного Суду України Головатого С.П. URL: https://declarations.com.ua/declaration/nacp_2e7c2325-488b-45d8-8d5e-4c277231ea18.
15. Чисельність населення країн. URL: <https://population-hub.com/ua/population-of-earth.html>.
16. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/>.
17. Положення про Науково-консультативну раду Конституційного Суду України від 2018 р. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka/polozhennya-pro-naukovo-konsultativnu-radu-konstytucijnogo-sudu-ukrayiny>.
18. Регламент Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 р. № 1-пс/2018. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf.
19. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» (справа про безоплатну медичну допомогу) від 29 травня 2002 р. № 10-рп/2002. Справа № 1-13/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v010p710-02>.
20. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2801-12/find?text=%EC%E5%E4%E8%F7%ED%B3+%EF%EE%F1%EB%F3%E3%E8>.
21. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України та за конституційним зверненням громадянина Савчука Миколи Миколайовича про офіційне тлумачення положень Кримінального кодексу України 1960 року щодо їх дії в часі у взаємозв'язку із положеннями частини другої статті 4, частин першої, третьої, четвертої статті 5, частини третьої статті 74 Кримінального кодексу України 2001 року (справа про заміну смертної кари довічним позбавленням волі) від 26 січня 2011 р. № 1-рп/2011. Справа № 1-5/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v001p710-11>.
22. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2341-14>.
23. Крайник Г.С., Чуб Ю.С. Щодо рішення Конституційного Суду України від 2011 р. «Про засуджених до смертної кари» та рішення

- Європейського Суду з прав людини «Рубан проти України» від 2016 р. Теоретичні та практичні проблеми конституціоналізму в Україні: матеріали круглого столу (м. Харків, 18 червня 2021 р.). 2021. С. 36–38.
24. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 р. № 1-р/2019. Справа № 1-135/2018(5846/17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v001p710-19>.
25. Вознюк А.А. Незаконне збагачення: пошук оптимальної кримінально-правової норми. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвузів. наук.-практ. круглого столу (Київ, 22 берез. 2019 р.) / [редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарєв, С.С. Чернявський та ін.]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 84–90.
26. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1402-19>.